

УДК 37.02:338:356

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ДІЄВОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Левчук Н. П.

Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Україна, Хмельницький

У статті подано результати експериментальної перевірки ефективності впровадження моделі та педагогічних умов розвитку економічної компетентності у майбутніх магістрів управління органів Державної прикордонної служби України. За допомогою методів математичної статистики доведена достовірність кількісних даних та правильність висунутої гіпотези. Зроблено висновок про ефективність застосування запропонованої моделі й виокремлених педагогічних умов та доцільність їх впровадження у освітню діяльність Національної академії Державної прикордонної служби України щодо підготовки майбутніх керівників органів охорони державного кордону України.

Ключові слова: розвиток, економічна компетентність, модель, педагогічні умови, експериментальна перевірка.

Левчук Н. П. Экспериментальная проверка действенности педагогических условий в реализации модели развития экономической компетентности у будущих офицеров управления органов Государственной пограничной службы Украина / Национальная академия Государственной пограничной службы Украины имени Богдана Хмельницкого, Украина, Хмельницкий

В статье представлены результаты экспериментальной проверки эффективности внедрения модели и педагогических условий развития экономической компетентности у будущих магистров управления органов Государственной пограничной службы Украины. С помощью методов математической статистики доказана достоверность количественных данных и правильность выдвинутых гипотез. Сделан вывод об эффективности применения предложенной модели и выделенных педагогических условий и целесообразности их внедрения в образовательную деятельность Национальной академии Государственной пограничной службы Украины по подготовке будущих руководителей органов охраны государственной границы Украины.

Ключевые слова: развитие, экономическая компетентность, модель, педагогические условия, экспериментальная проверка.

N. Levchuk Effectiveness on the future officers' model for development of economic competence implementation of the State Border Guard Service of Ukraine management authorities / The National academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after Bohdan Kmelnyskyi, Ukraine, Khmelnytskyi

The article presents the results of an experimental verification of the effectiveness of the implementation model and the pedagogical conditions for the development of future masters' economic competence of the State Border Guard Service of Ukraine management authorities. By means of the mathematical statistics methods, the reliability of quantitative data and the validity of the hypotheses have been proved. The conclusion is made on the effectiveness of the suggested model and the determined pedagogical conditions and the feasibility of their introduction into the educational activities of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine regarding the training of future commanders of the State border guard authorities of Ukraine.

Key-words: development, economic competence, model, pedagogical conditions, experimental verification.

Вступ. Економічна компетентність офіцерів управління органів Державної прикордонної служби України (далі –ДПСУ) розглядається як здатність ефективно здійснювати управління фінансово-економічною та господарською діяльністю на основі ґрунтовних економічних знань, умінь, навичок та особистісних якостей. Розвиток економічної компетентності у майбутніх магістрів управління органів ДПСУ – це складний педагогічний процес, який має, насамперед, системний характер. Оскільки якість функціонування будь-якої системи знаходиться у прямій залежності від впливу певних умов, то постає проблема їх виявлення, обґрунтування та експериментального дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження педагогічних умов та їх впливу на формування готовності особистості до здійснення різних видів діяльності розглядаються в працях Д. В. Іщенко [2], Л. М. Романишиної [7], М. І. Сметанського [9], В. В. Ягупова [11] та інших вчених-педагогів. У роботах Сидоренко Е. В. [8], Хорева І. О. [10], Гончаренка С.У. [1] пропонуються методичні підходи щодо обробки та аналізу результатів педагогічного експерименту з метою оцінки їх ефективності. Деякі аспекти розв'язання означеної проблематики знайшли своє відображення в дослідженнях Машталера А. М. [6], Луцького О. Л. [5] в контексті експериментальної перевірки дієвості педагогічних умов розвитку управлінських компетентностей у майбутнього військового управлінця.

Результати аналізу наукових праць свідчать про те, що вони мають важливе значення для підвищення ефективності розвитку

економічної компетентності у майбутніх магістрів управління органів ДПСУ, однак не забезпечують цілісного розв'язання проблеми. Окрім того, педагогічні умови, що впливають на розвиток зазначеної компетентності поки ще не були предметом комплексного педагогічного дослідження.

Метою статті є проведення аналізу результатів експериментального дослідження дієвості педагогічних умов щодо реалізації моделі розвитку економічної компетентності у майбутніх магістрів управління органів ДПСУ (далі – слухачі).

Виклад основного матеріалу дослідження. На підставі результатів експертної оцінки [3] та з врахуванням досліджень [5; 6], нами виявлено та обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують розвиток економічної компетентності у слухачів: реалізація міждисциплінарного підходу в підготовці слухачів щодо здійснення фінансово-економічної діяльності; застосування в підготовці слухачів до здійснення фінансово-економічної діяльності освітніх технологій імітаційного моделювання; індивідуалізація фінансово-економічної підготовки слухачів з використанням можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [4].

Для проведення експериментальної роботи з розвитку економічної компетентності у слухачів в освітній діяльності та перевірки дієвості виявлених педагогічних умов нами було організовано та проведено формувальний етап експерименту в період з вересня 2016 року по травень 2017 року. Загалом в експерименті взяли участь 89 слухачів і 10 викладачів Національної академії ДПСУ. Вибіркову сукупність учасників педагогічного експерименту було сформовано шляхом квотної вибірки. Критеріями квотної вибірки слухачів були: спеціальність «Охорона та захист державного кордону», «Оперативно-службова діяльність та управління діями прикордонних підрозділів (частин, з'єднань), «Автомобілі і автомобільне господарство» 2-го курсу навчання; «Безпека державного кордону», «Військове управління», «Автомобільний транспорт» 1-го курсу навчання. Вибіркову сукупність було сформовано зі слухачів, які у 2015 та 2016 роках розпочали навчання на першому курсі. Окрім цього враховувалися критерії однорідності складу слухачів та успішності їх навчання. З вибіркової сукупності було сформовано експериментальну групу (ЕГ) у кількості 47 осіб та контрольну групу (КГ) у кількості 42 особи. Для оціночної діяльності було сформовано групу експертів (10 чоловік), до якої увійшли заступник ректора Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького з навчальної роботи, начальник факультету підготовки керівних кадрів та його заступники, начальники та професори кафедр управління, оперативного мистецтва та прикордонної безпеки.

Перед початком формувального етапу експерименту всі його учасники пройшли інструктаж, отримали спеціально розроблений методичний матеріал щодо виконання його програмних настанов. Експериментальна робота проводилася в реальних умовах освітнього процесу та передбачала послідовне здійснення педагогічних заходів, спрямованих на розвиток досліджуваної якості. Сутність педагогічного експерименту полягала в розкритті залежності рівня розвиненості економічної компетентності у слухачів від реалізації комплексу визначених педагогічних умов. Відповідно до програми експерименту здійснювалося спостереження за її розвитком, аналізувалися отримані результати, оцінювалася дієвість методів та форм роботи зі слухачами.

Під час формувального етапу експерименту було проведено два контрольних зрізи щодо визначення рівня розвиненості економічної компетентності у слухачів КГ і ЕГ. Їх метою було з'ясування, наскільки результативними є заходи, передбачені експериментальною роботою, чи потрібно вносити корективи у програму реалізації педагогічних умов та функціонування структурно-функціональної моделі розвитку економічної компетентності у слухачів.

Результати контрольних опитувань слухачів ЕГ та КГ, які взяли участь у першому зрізі були занесені у спеціальні зведені таблиці, які після обробки та аналізу дозволили зробити висновки щодо результатів експериментального дослідження (табл.1).

Таблиця 1

Зведені результати розвиненості економічної компетентності у офіцерів ЕГ і КГ за критеріями першого контрольного зрізу формувального етапу експерименту (кількість, %), n=89

Критерії	Рівні					
	низький		середній		високий	
	ЕГ (47)	КГ (42)	ЕГ (47)	КГ (42)	ЕГ (47)	КГ (42)
Мотиваційний	12,61	22,47	53	49,87	34,39	27,66
Когнітивний	11,28	22,91	52,67	49,33	36,05	27,76
Особистісний	9,01	23,44	55,76	48	35,23	28,56
Операційний	17,10	25	52,9	51,55	30	23,45
Узагальнений	12,50	23,45	53,58	49,69	33,92	26,86

За спеціальною таблицею визначаємо величини φ , які відповідають відсотковим часткам у ЕГ та КГ за узагальненим критерієм (високий рівень) розвиненості економічної компетентності:

$$\varphi = (33,92 \%) = 1,243;$$

$$\varphi = (26,86 \%) = 1,088.$$

Тепер підрахуємо $\varphi^*_{емп}$ за формулою

$$\varphi^*_{емп} = (\varphi_1 - \varphi_2) \times \sqrt{\frac{(n_1 \times n_2)}{(n_1 + n_2)}}$$

Отже, будемо мати

$$\varphi^*_{\text{емп.}} = (1,243 - 1,088) \times \sqrt{\frac{(42 \times 47)}{(42 + 47)}} = 0,16 \times \sqrt{\frac{1974}{89}} = 0,16 \times 4,71 = 0,75$$

За відповідною таблицею встановлюємо, що рівень значущості відповідає $\varphi^*_{\text{емп.}} = 0,75$. Якщо ж розглядати критичні значення φ^* , які відповідають прийнятним у педагогіці рівням статистичної значущості,

$$\varphi^*_{\text{кр.}} = \begin{cases} 1,64 (p = 0,05) \\ 2,91 (p = 0,01) \end{cases}$$

то отримане значення $\varphi^*_{\text{емп.}} < \varphi^*_{\text{кр.}}$, а отже це значення критерію попадає в ділянку незначущості.

Результати першого контрольного зрізу формувального етапу педагогічного експерименту дозволили зробити висновок, що обґрунтовані нами педагогічні умови і передбачені ними заходи є результативними, оскільки почали давати свої результати. Свідченням цьому є порівняльні дані констатувального етапу та першого контрольного зрізу у числових значеннях за критеріями в слухачів ЕГ і КГ. Помітною у слухачів ЕГ є позитивна динаміка за когнітивним і мотиваційним критеріями, що вказує на те, що такі складові економічної компетентності, як економічні знання, мотиви, інтерес до фінансово-економічної діяльності ДПСУ та бажання її здійснювати, наявність внутрішніх мотивів щодо професійної діяльності, а також рівень готовності до неї, набули відповідного розвитку.

Водночас рівень розвиненості ділових та особистісних якостей слухачів (особистісний критерій), необхідних для успішної професійної діяльності, рівень розвитку професійних цінностей, а також сформованість вмінь і навичок прийняття рішень з питань оперативно-службової і повсякденної діяльності у офіцерів ЕГ (операційний критерій) теж продемонстрував позитивну динаміку, як за когнітивним так і мотиваційним критеріями. Це пояснюється тим, що ці складові структури економічної компетентності (операційного та особистісного компонентів) певною мірою пов'язані з необхідністю проведення практики професійної діяльності.

З метою коригування результатів першого контрольного зрізу в межах експериментальної роботи було сформульовано відповідні пропозиції щодо удосконалення змісту стажування слухачів в органах охорони державного кордону (далі – ООДК) з метою можливості закріплення отриманих знань на практиці.

Аналіз результатів дослідження слухачів КГ свідчить, що за визначеними критеріями також помітна позитивна динаміка, але, як видно з таблиці 1, вона є не такою значною, як у слухачів ЕГ (у межах 3–7 %) і пояснюється результатом освітнього процесу у вищому навчальному закладі. Експеримент виявився додатковим значущим чинником.

Для внесення корективів у процес розвитку умінь і навичок економічної компетентності після отримання результатів першого контрольного зрізу нами, відповідно до функціональної моделі розвитку зазначеної компетентності офіцерів управління ООДК, було посилено її змістовний компонент, шляхом внесення до програми експерименту додаткових заходів. Ці заходи було реалізовано у позааудиторний час, оскільки програма підготовки слухачів була затвердженою, і додаткових резервів часу у ній не існувало. Зокрема факультативно було передбачено додаткове опрацювання слухачами тестових завдань та розв'язання практичних фінансово-економічних завдань.

З внесенням певних корективів у процес формування етапу експерименту в травні 2017 року було проведено другий контрольний зріз, який мав на меті встановити рівень розвиненості економічної компетентності у слухачів після проведення експериментальних заходів.

Аналогічно попереднім процедурам першого контрольного зрізу результати контрольних опитувань слухачів ЕГ та КГ були занесені у відповідні таблиці розвиненості економічної компетентності всіх учасників ЕГ і КГ, а узагальнені результати – у зведені таблиці, які після математичної обробки та впорядкування числових показників свідчили щодо результативності формування етапу експериментального дослідження в цілому.

Зведені підсумкові результати розвиненості економічної компетентності офіцерів ЕГ і КГ за всіма критеріями після проведення другого контрольного зрізу формування етапу експерименту представлено в таблиці 2.

Результати аналізу добутих даних засвідчили, що кількість слухачів ЕГ з високим рівнем розвиненості економічної компетентності є більшою, ніж кількість слухачів цього ж рівня у КГ. Разом з тим в ЕГ є меншою кількістю слухачів з низьким рівнем розвиненості відповідних знань, умінь і навичок.

Таблиця 2

Зведені підсумкові результати розвиненості економічної компетентності у офіцерів ЕГ і КГ за критеріями після проведення формування етапу експерименту (кількість, %), n=89

Критерії	Рівні					
	низький		середній		високий	
	ЕГ (47)	КГ (42)	ЕГ (47)	КГ (42)	ЕГ (47)	КГ (42)
Мотиваційний	7,85	24,45	54,05	50,53	38,10	25,02
Когнітивний	7,98	23,47	52,25	51,87	39,77	24,66
Особистісний	6,46	23,25	52,54	48,98	41	27,77

Операційний	6,14	21,49	53,88	53	39,98	25,51
-------------	------	-------	-------	----	-------	-------

З метою підтвердження відмінностей в якісному складі КГ та ЕГ, за кожним критерієм було застосовано критерій Колмогорова-Смирнова, що використовується для співставлення двох емпіричних розподілів. Результати його застосування свідчать про те, що сума накопичених розбіжностей між двома розподілами є найбільшою (d_{max}) і дає можливість оцінити достовірність цих розбіжностей [10]. Виконання всіх обмежень критерію λ дозволило використати його для співставлення розподілів слухачів груп – учасників формульованого експерименту. Розрахунок значення d_{max} для когнітивного критерію представлено у таблиці 3.

Таблиця 3

Розрахунок значення d_{max} для когнітивного критерію наприкінці формульованого експерименту

Рівні розвиненості економічної компетентності	Емпірична частота				Накопичена частота		Різниця накоп. част. за модулем (d_j)
	КГ	ЕГ	КГ f_1	ЕГ f_2	Частість КГ ($\sum f^1_j$)	ЕГ ($\sum f^2_j$)	
Низький	19	4	0,45	0,09	0,45	0,09	0,36
Середній	16	25	0,38	0,53	0,84	0,62	0,22
Високий	7	18	0,17	0,38	1	1	-
Сума	42	47	1	1	-	-	-

Отже, $d_{max}=0,36$. Для розрахунку емпіричного значення критерію λ було використано формулу

$$\lambda_{емп} = d_{max} \cdot \sqrt{\frac{n_1 \cdot n_2}{n_1 + n_2}},$$

де n_1 та n_2 – кількість слухачів в КГ та ЕГ відповідно.

У нашому випадку

$$\lambda_{емп} = 0,36 \cdot \sqrt{\frac{42 \cdot 47}{42 + 47}} = 1,7,$$

а $\lambda_{кр.}=0,14$ ($p \leq 0,05$). На підставі правила прийняття рішення для критерію Колмогорова-Смирнова можна стверджувати, що відмінності у розподілах слухачів КГ та ЕГ за рівнями розвиненості економічної компетентності за когнітивним критерієм є статистично значущими, оскільки $\lambda_{емп} \geq \lambda_{кр.}$ ($1,7 \geq 0,14$) на рівні значущості $p \leq 0,05$.

Для усіх інших критеріїв (мотиваційного, особистісного і операційного) було аналогічно розраховано емпіричні значення критерію λ (див. табл. 4, 5, 6).

Таблиця 4

Розрахунок значення d_{\max} для мотиваційного критерію наприкінці формувального експерименту

Рівні розвиненості економічної компетентності	Емпірична частота				Накопичена частота		Різниця накоп. част. за модулем (d_j)
	КГ	ЕГ	КГ f_1	ЕГ f_2	Частість КГ ($\sum f^1_j$)	ЕГ ($\sum f^2_j$)	
Низький	15	4	0,36	0,09	0,36	0,09	0,27
Середній	18	24	0,40	0,51	0,79	0,56	0,23
Високий	9	19	0,21	0,40	1	1	-
Сума	42	47	1	1	-	-	-

Отже, $d_{\max}=0,27$. Для розрахунку емпіричного значення критерію λ було використано формулу

$$\lambda_{емп} = d_{\max} \cdot \sqrt{\frac{n_1 \cdot n_2}{n_1 + n_2}},$$

де n_1 та n_2 – кількість слухачів в КГ та ЕГ відповідно.

У нашому випадку

$$\lambda_{емп} = 0,27 \cdot \sqrt{\frac{42 \cdot 47}{42 + 47}} = 1,27,$$

а $\lambda_{кр.}=0,14$ ($p \leq 0,05$). На підставі правила прийняття рішення для критерію Колмогорова-Смирнова можна стверджувати, що відмінності у розподілах слухачів КГ та ЕГ за рівнями розвиненості економічної компетентності за мотиваційним критерієм є статистично значущими, оскільки $\lambda_{емп} \geq \lambda_{кр.}$ ($1,27 \geq 0,14$) на рівні значущості $p \leq 0,05$.

Таблиця 5

Розрахунок значення d_{\max} для особистісного критерію наприкінці формувального експерименту

Рівні розвиненості економічної компетентності	Емпірична частота				Накопичена частота		Різниця накоп. част. за модулем (d_j)
	КГ	ЕГ	КГ f_1	ЕГ f_2	Частість КГ ($\sum f^1_j$)	ЕГ ($\sum f^2_j$)	
Низький	16	3	0,38	0,06	0,38	0,06	0,32
Середній	18	25	0,43	0,53	0,81	0,59	0,22
Високий	9	19	0,21	0,40	1	1	-
Сума	42	47	1	1	-	-	-

Отже, $d_{\max}=0,32$. Для розрахунку емпіричного значення критерію λ було використано формулу

$$\lambda_{емп} = d_{\max} \cdot \sqrt{\frac{n_1 \cdot n_2}{n_1 + n_2}},$$

де n_1 та n_2 – кількість слухачів в КГ та ЕГ відповідно.

У нашому випадку

$$\lambda_{емп} = 0,32 \cdot \sqrt{\frac{42 \cdot 47}{42 + 47}} = 1,51,$$

а $\lambda_{кр.} = 0,14$ ($p \leq 0,05$). На підставі правила прийняття рішення для критерію Колмогорова-Смирнова можна стверджувати, що відмінності у розподілах слухачів КГ та ЕГ за рівнями розвиненості економічної компетентності за особистісним критерієм є статистично значущими, оскільки $\lambda_{емп} \geq \lambda_{кр.}$ ($1,51 \geq 0,14$) на рівні значущості $p \leq 0,05$.

Таблиця 6

Розрахунок значення d_{max} для операційного критерію наприкінці формульовального експерименту

Рівні розвиненості економічної компетентності	Емпірична частота				Накопичена частота		Різниця накоп. част. за модулем (d_j)
	КГ	ЕГ	КГ f_1	ЕГ f_2	Частість КГ ($\sum f^1_j$)	ЕГ ($\sum f^2_j$)	
Низький	15	3	0,36	0,06	0,36	0,06	0,30
Середній	19	24	0,45	0,34	0,81	0,57	0,24
Високий	8	20	0,19	0,45	1	1	-
Сума	42	47	1	1	-	-	-

Отже, $d_{max} = 0,30$. Для розрахунку емпіричного значення критерію λ було використано формулу

$$\lambda_{емп} = d_{max} \cdot \sqrt{\frac{n_1 \cdot n_2}{n_1 + n_2}},$$

де n_1 та n_2 – кількість слухачів в КГ та ЕГ відповідно.

У нашому випадку

$$\lambda_{емп} = 0,30 \cdot \sqrt{\frac{42 \cdot 47}{42 + 47}} = 1,41,$$

а $\lambda_{кр.} = 0,14$ ($p \leq 0,05$). На підставі правила прийняття рішення для критерію Колмогорова-Смирнова можна стверджувати, що відмінності у розподілах слухачів КГ та ЕГ за рівнями розвиненості економічної компетентності за операційним критерієм є статистично значущими, оскільки $\lambda_{емп} \geq \lambda_{кр.}$ ($1,41 \geq 0,14$) на рівні значущості $p \leq 0,05$.

Отримані результати свідчать про те, що зміни, які відбулись у ЕГ, є наслідком впровадження у професійну підготовку обґрунтованих нами педагогічних умов. Для перевірки їх результативності було проведено порівняльний аналіз рівнів розвиненості економічної

компетентності слухачів у КГ та в ЕГ до та після формувального етапу експерименту (табл. 7).

З таблиці 7 видно, що розподіли слухачів КГ та ЕГ за рівнями розвиненості економічної компетентності за мотиваційним, когнітивним, особистісним і операційним критеріями відрізняються між собою на рівні статистичної значущості $p \leq 0,05$, тобто надійність оцінок не менша 95%. Отримані результати свідчать про те, що зміни у ЕГ, на відміну від КГ, відбулись за рахунок впровадження в освітній процес запропонованих нами педагогічних умов.

Таблиця 7

Порівняльний аналіз рівнів розвиненості економічної компетентності майбутніх магістрів управління органів ДПСУ контрольної та експериментальної груп до та після завершення експерименту, чол.

Рівні	Критерії	Контрольна група		Експериментальна група	
		На початку експерименту	Наприкінці експерименту	На початку експерименту	Наприкінці експерименту
Низький	когнітивний	21	19	23	4
Середній		15	16	14	25
Високий		6	7	10	18
Низький	особистісний	20	16	22	4
Середній		15	18	14	24
Високий		7	8	11	19
Низький	мотиваційний	19	15	20	3
Середній		16	18	17	25
Високий		7	9	10	19
Низький	операційний	18	15	19	3
Середній		19	19	17	24
Високий		5	8	10	20

Результати, отримані після проведення формувального етапу експерименту, показали, що майже 90 % офіцерів - випускників факультету підготовки керівних кадрів є достатньо підготовленими до фінансово-економічної діяльності в ООДК, і лише 10 % мають труднощі з проведенням фінансово-економічних розрахунків, з прийняттям обґрунтованих управлінських рішень щодо фінансово-економічних завдань.

Аналіз результатів професійної діяльності слухачів 2-го курсу після завершення стажування в ООДК за новою програмою дозволив експертній групі зробити висновок, що офіцери краще опанували особливості проведення аналізу фінансово-економічних показників;

виконання фінансово-економічних розрахунків, роботи з таблицями; раціональне та самостійне виконання практичних завдань; ефективне використання навчального часу; перенесення умінь на інші практичні ситуації; бажання приймати участь в фінансово-економічній діяльності підрозділу ООДК; використання фінансово-економічних знань для пояснення фактів навколишньої дійсності тощо.

Було встановлено, що вміння і навички слухачів експериментальної групи щодо прийняття рішення з питань фінансово-економічної діяльності сформовані на високому рівні у 40,43% опитаних офіцерів (21,28% – перед початком експерименту), у 53,19% - на середньому (34,04% – до проведення експериментальних заходів). Що стосується умінь і навичок прийняття рішення з питань фінансово-економічної діяльності, то низькі результати показали 8,51% опитаних, у той час як до початку формувальних заходів таких було 44,68%. Покращилися результати експериментальної групи за мотиваційним критерієм. Якщо до початку експерименту низький рівень був притаманний 42,55% слухачів, середній – 36,17%, а високий - 21,28%, то після проведення формувального етапу експерименту числові данні мали такий вигляд: низький рівень – 6,38%, середній – 53,19%, високий – 40,43% офіцерів. Отже, спостерігається чітка динаміка розвиненості цього компонента економічної компетентності.

Висновки. Таким чином, результати, одержані в процесі проведення формувального етапу педагогічного експерименту, свідчать про результативність педагогічних умов та дієвість впровадження структурно-функціональної моделі розвитку економічної компетентності майбутніх магістрів управління органів ДПСУ.

Підбиваючи підсумки експериментального дослідження, необхідно зазначити, що отримані позитивні результати не можна віднести тільки на рахунок експериментальних заходів. Вони є результатом усього освітнього процесу у ВВНЗ. Експеримент виявився додатковим значущим чинником, що сприяв більш успішному розвитку економічної компетентності слухачів – майбутніх управлінців ООДК.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є розробка інноваційних технологій щодо оптимізації розвитку економічної компетентності майбутніх фахівців органів управління ДПСУ в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Література:

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – Київ-Вінниця: ДОВ "Вінниця", 2008. – 278с.

2. Іщенко Д. В. *Основи військової педагогіки* / Д. В. Іщенко, А. Ф. Філіпов. – Хмельницький: Вид-во Нац. акад. ПВУ, 2002. – 106 с.
3. Левчук Н. П. *Діагностика розвиненості економічної компетентності у майбутніх магістрів управління органів Державної прикордонної служби України* / Н. П. Левчук // *Електронне наукове фахове видання «Теорія і методика професійної освіти»*, 2017 - №12 (1).
4. Левчук Н. П. *Педагогічні умови розвитку економічної компетентності у майбутніх магістрів управління органів Державної прикордонної служби України* / Н. П. Левчук // *Зб. наук. пр. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Серія: педагогічні науки*: – Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2017. – № 2 (9).
5. Луцький О. Л. *Результати експериментальної перевірки педагогічних умов розвитку управлінської компетентності керівних кадрів Державної прикордонної служби України у процесі фахової підготовки* / Луцький Олександр Леонтійович // *Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»* / голов. ред. Козубовська І. В. – Ужгород, 2012. – № 25. – С. 125–129.
6. Машталер А. Н. *Исследование эффективности организационно-педагогических условий развития профессиональной компетентности офицеров-пограничников в системе повышения квалификации [Электронный ресурс]* / Машталер Анатолий Николаевич // *SCI-ARTIKLE.RU: электронный периодический рецензируемый науч. журн.* – 2015. – № 21(май). – С. 223–230. – Режим доступа: http://sci-article.ru/number/05_2015.pdf.
7. Романишина Л. М. *Дослідження ефективності методики формування готовності майбутніх інженерів-педагогів до використання комп'ютерних технологій* / Л. М. Романишина, В. В. Кабак // *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти.* - 2013. - Вип. 7. - С. 146-150. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2013_7_48
8. Сидоренко Е. В. *Методы математической обработки в психологии.* — СПб.: ООО «Речь», 2000. — 350 с, ил. ISBN 5-9268-0010-2.
9. Сметанський М. І. *Роль педагогічної практики у системі професійної підготовки майбутніх учителів* / М. І. Сметанський // *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць* / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Вип. 4. – Київ; Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2004. – С. 106–112.
10. Хорев І. О. *Методи математичної статистики у педагогіці: навч. посіб./* І. О. Хорев. – К.: ВГІНАОУ, 2000. – 88 с.

11. Ягупов, В. В. Педагогіка: навч. посіб. / В. В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

References:

1. Honcharenko S. U. *Pedahohichni doslidzhennia: Metodolohichni porady molodym naukovtsiam* / S. U. Honcharenko. – Kyiv-Vinnytsia: DOV "Vinnytsia", 2008. – 278s.
2. Ishchenko D. V. *Osnovy viiskovoi pedahohiky* / D. V. Ishchenko, A. F. Filipov. – Khmelnytskyi : Vyd-vo Nats. akad. PVU, 2002. – 106 s.
3. Levchuk N. P. *Diahnostyka rozvynenosti ekonomichnoi kompetentnosti u maibutnikh mahistriv upravlinnia orhaniv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy* / N. P. Levchuk // *Elektronne naukove fakhove vydannia «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity»*, 2017 - №12 (1).
4. Levchuk N. P. *Pedahohichni umovy rozvytku ekonomichnoi kompetentnosti u maibutnikh mahistriv upravlinnia orhaniv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy* / N. P. Levchuk // *Zb. nauk. pr. Nats. akad. Derzh. prykordon. sluzhby Ukrainy im. B. Khmelnytskoho. Serii: pedahohichni nauky*: – Khmelnytskyi: Vyd-vo NADPSU, 2017. – № 2 (9).
5. Lutsnyi O. L. *Rezultaty eksperymentalnoi perevirky pedahohichnykh umov rozvytku upravlinskoï kompetentnosti kerivnykh kadrov Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy u protsesi fakhovoi pidhotovky* / Lutsnyi Oleksandr Leontiiovych // *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu: Serii: «Pedahohika. Sotsialna robota»* / holov. red. Kozubovska I. V. – Uzhhorod, 2012. – № 25. – S. 125–129.
6. Mashtaler A. N. *Issledovanie jeffektivnosti organizacionno-pedagogicheskikh uslovij razvitija professional'noj kompetentnosti oficerov-pogranichnikov v sisteme povysheniya kvalifikacii [Elektronnij resurs]* / Mashtaler Anatolij Nikolaevich // *SCI-ARTICLE.RU: elektronnyy periodicheskij nauchnyj zhurnal*. - 2015. - №21 (maj). – S. 223-230. - Rezhym dostupu: http://sci-article.ru/number/05_2015.pdf
7. Romanyshyna L. M. *Doslidzhennia efektyvnosti metodyky formuvannia hotovnosti maibutnikh inzheneriv-pedahohiv do vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii* / L. M. Romanyshyna, V. V. Kabak // *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity*. - 2013. - Vyp. 7. - S. 146-150. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2013_7_48
8. Sidorenko E. V. *Metody matematicheskoy obrabotki v psihologii*. — SPb.: OOO «Rech'», 2000. — 350 s, il. ISBN 5-9268-0010-2.
9. Smetanskyi M. I. *Rol pedahohichnoi praktyky u systemi profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv* / M. I. Smetanskyi // *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohii, teoriia, dosvid, problemy: zb. nauk. prats / redkol.: I. A. Ziaziun (holova) ta in.* – Vyp. 4. – Kyiv; Vinnytsia : DOV «Vinnytsia», 2004. – S. 106–112.

10. Khorev, I. O. *Metody matematychnoi statystyky u pedahohitsi: navch. posib.* / I. O. Khorev. – K.: VHI NAOU, 2000. – 88 s.
11. Yahupov, V. V. *Pedahohika: navch. posib.* / V. V. Yahupov. – K.: Lybid, 2002. – 560 s.